

ΤΑ ΑΥΓΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ *

Φιλόσοφος τις τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος, πρὸς ἐπίλυσιν ἴσως τοῦ κατὰ τὸν μεταίωνα θεολόγου καὶ φιλοσόφου συνταράξαντος ζητήματος περὶ τῆς προτεραιότητος τῆς ὄρνιθος ἢ τοῦ αὐγοῦ, ἐδογματίσεν ὅτι Πᾶν τὸ ζῶν ἐξ ὤου τίκτεται. Πολλῶ δ' ὅμως πρὸ τούτου τὸ αὐγὸν σπουδαῖον διεδραμάτισε μέρος ἐν τῇ κοσμογονίᾳ διαφόρων ἐκ τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων. Ἡ Βαδανή, ἡ μήτηρ τῆς ἁγίας τριάδος τοῦ Ἰνδικοῦ πανθέου, μυθολογεῖται ὅτι ἐγέννησε τρία αὐγά, ἐξ ὧν ἐξῆλθον ὁ Βραμᾶς, ὁ Βισνοῦς καὶ ὁ Σίβας· εἰς πλείστας δὲ θρησκευτικὰς παραστάσεις τῶν Ἰνδῶν ἀπεικονίζεται ὅτε μὲν ὁ Βραμᾶς πρὸ αὐγοῦ, ἐν ᾧ φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ἐμβρυον εἶναι, ὅτε δὲ ἀπλῶς μόνον τὸ αὐγὸν τῆς κοσμογονίας. Ἡ συρία Ἀφροδίτη, κατὰ τὰς φοινικικὰς παραδόσεις, ἐγέννηθη ἐξ αὐγοῦ περὶ τὸν οὐρανόνθεν παρὰ τὰς ὄψεις τοῦ Εὐφράτου καὶ ἐκκλιθεῖσα ὑπὸ πτερύγεσσι διότι καὶ περὶ τὰς ἄλλων ἐν τῇ φοινικικῇ καὶ τῇ ἀσσυριακῇ θεολογίᾳ εἶχον προσλάβῃ ἱερὸν καὶ θεῖον χαρακτήρα, διατηρηθέντα καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ συμβολικῇ. Γνωστότατη δ' εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἐξ αὐγοῦ γέννησις τῆς Ἑλένης καὶ τῶν Διοσκούρων. Τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων μύθων ἀναπτύσσων ὁ διάσημος Γερμανὸς μυθολόγος Κρόυτσερ ἐπάγεται τὰ ἐπόμενα:

«Τὰ δύο ἡμισφαίρια τοῦ κόσμου [ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ] ἀπεικονίζοντο διὰ δύο ἡμισφαιρίων, ὅτε μὲν κεχωρισμένων καὶ καταστέρων, ὅτε δὲ συνηνωμένων, πρὸς παρατήρησιν τῆς ἐπιτολῆς καὶ τῆς δύσεως τῶν ἀστέρων. Ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἐνώσεως προέκυψε τὸ μυστηριώδες ἔκκεῖνο ὄν, ὅπερ ἐκρέμων ἐν ταῖς ναεῖς καὶ περὶ οὗ ἐμυθολόγουν ὅτι ἐτέθη ὑπὸ τῆς Λήδας, ἀλλὰ περὶ οὗ ἕτερα ἄξια σημειώσεως παράδοσις ἀνέφερεν ὅτι ἔπεσεν ἐκ τῆς Σελήνης, ἧς ἡ Ἑλένη ἦτο προσωποποίησις».

Τινὲς τῶν περὶ τὴν συγκριτικὴν μυθολογίαν ἀσχολουμένων ἠθέλησαν ν' ἀναγάγῃσι τὴν καταγωγὴν τῶν *Αὐγῶν τοῦ Πάσχα* εἰς τοὺς τοιούτους μύθους καὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν συνήθειαν ταύτην ἐκ τῆς συμβολικῆς σημασίας τοῦ αὐγοῦ εἰς ἀρχαῖα θρησκευτά. Ἡ δὲ γνώμη αὕτη δὲν φαίνεται ὅλως ἀβάσιμος καὶ παρακεκινδυνευμένη εἰς τοὺς γινώσκοντας ὅτι καὶ παρὰ λαοῖς μὴ χριστιανικοῖς, ὡς παρὰ τοῖς Ἰαπωνοῖς, ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν τὸ ἔθιμον

*) Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἑστίᾳ 1876 τ. Α' σ. 220-1.

τοῦ διανέμειν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους αὐγά χρωματισμένα. Τοῦτο δὲ κατὰ τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν γνώμην ταύτην δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀπλῆ μόνον σύμπτωσης, διότι εἰς τινὰ χριστιανικὰ ἔθνη τὸ ἔτος μέχρι τινὸς ἤρχετο ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε διενέμοντο καὶ τὰ κεχρωματισμένα αὐγά.

Ὅπως δὲ ἔμοιγε παρὰ λαίπων τὰς εἰκασίας ταύτας καὶ ἐπὶ ἀσφαλεστέρου ἐδάφους ἀναζητοῦντες τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔθιμου εὐρίσκομεν ὅτι κυριωτάτη, ἂν ὄχι ἡ μόνη ἀφορμὴ αὐτοῦ, ἦτο ἡ κατὰ τὴν προηγουμένην τοῦ Πάσχα πολυήμερον νηστείαν ἀποχὴ αὐγῶν. Ἐνεκα τούτου κατὰ τὸ τέλος τῆς τεσσαρακοστῆς συνηθροίζετο μέγα ποσόν, ὅπερ κατὰ τὸ Σάββατον τῆς ἑβδομάδος τῶν παθῶν ἠυλόγουν οἱ ἱερεῖς ἀπ' ἐκκλησίας· ἐν Ρωσίᾳ μάλιστα ἡ εὐλογία τῶν αὐγῶν διετεθεῖτο μέχρις ἐσχάτων καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ ἀγιασματάρῳ, οὗ ποιοῦνται χρῆσιν οἱ παρ' ἡμῖν ἱερεῖς, ὑπάρχουσιν εὐχαὶ εἰς τὸ εὐλογῆσαι ἐδέσματα κρεῶν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα καὶ εἰς τὸ εὐλογῆσαι τυρὸν καὶ ψᾶ, εἰς ἀχρηστίαν ὅμως περιελθοῦσαι. Τὰ οὕτως εὐλογούμενα αὐγά διενέμοντο ὡς δῶρα τὴν ἐπιούσαν, χρωματιζόμενα εἴτε πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἔγνωσθαι, τῇ κελεύσει τοῦ Θεοῦ ἕδρανον τὰ κατώφλια τῶν θυρῶν εἶναι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ θυομένου ἀμνοῦ, εἴτε ὅπως εὐπροσδεκτότερα γένοιεν· διότι συνήθη χρώματα ἦσαν οὐ μόνον τὸ ῥοζέον, ἀλλὰ καὶ τὸ κίτρινον καὶ τὸ κίτρινον καὶ τὸ ἰώδες. Ὡς δῶρα διενέμοντο αὐγά καὶ κατὰ τὴν ἐπιούσαν τοῦ Πάσχα τεσσαρακοστήν. Καὶ παρ' ἡμῖν μὲν δίδονται εἰς τὰς οἰκίας περιερχομένους τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καὶ ἄδοντας δημῶδες ἄσμα, ἀφηγούμενον τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τελεσθὲν θαῦμα καὶ περιγράφον τί εἶδε ὁ Δαζάρος εἰς τὸν κάτω κόσμον ποῦ ἐπήγε·—ἐκ τῆς συνηθείας ταύτης ἐπήγαγε καὶ ἡ παροιμία: *Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωσε, οὔτε τ' ἀγίου Δαζάρου*, ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντως φειδωλευομένων λεγομένη·—ἐν δὲ τῇ Δύσει παραπλήριόν τι ἐπεκράτει ἔθιμον κατὰ τὸ μέσον τῆς τεσσαρακοστῆς· κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων, κρατοῦντες κἀνιστρον καὶ φέροντες σημαίας καὶ κώδωνας περιήρχοντο ἀνὰ τὰς οἰκίας ἄδοντας, ἀφ' οὗ πρότερον ἰστάμενοι πρὸ τῆς ἐκκλησίας ἔψαλλον ὕμνους· ἐλάμβανον δὲ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν εὐλαδῶν αὐτῶν ἄσμάτων αὐγά. Τὴν συνήθειαν ταύτην περιγράφει χειρόγραφόν τι τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Δουκαγκίου ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ *Γλωσσαρίῳ τῆς παρηκμακυίας λατινικῆς*· προσθέτει δὲ τὸ χειρόγραφον ὅτι ταῦτα ἔκπαλαι ἐτελοῦντο. Αἱ τοιαῦται συνήθειαι δὲν εἶναι θεδαίως ἄσχετοι πρὸς τὴν διανομὴν τῶν αὐγῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἀλλ' ὑποδεικνύουσι πόθεν προήλθε καὶ πῶς ἀνεπτύχθη βαθμηδὸν τὸ ἔθιμόν τοῦτο.

Ἐν Γαλλίᾳ, ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ἔτι,

συνήθιζετο μετά την λειτουργίαν της Κυριακής του Πάσχα νά προσφέρη ὁ μονάρχης ὡς δῶρον εἰς τοὺς αὐλικούς αὐτοῦ αὐγά ἐπίχρυσα, ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένα. Νῦν δὲ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης δωροῦνται κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα πρὸς ἀλλήλους αὐγά τεχνητὰ διαφόρου μεγέθους καὶ ποικίλων χρωμάτων, περικλείοντα πολύτιμα ἀντικείμενα. Ἀλλὰ τὴν συνήθειαν ταύτην δὲν ἐνεκολπώθημεν εἰ ἐν Ἑλλάδι, ὑπερραρούμενοι ἴσως εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μεταφυτευθεῖσαν ἐτέραν, ἐπίσης πολυδάπανον, τῶν δῶρων τῆς πρώτης τοῦ ἔτους καὶ τοῦ δένδρου τῶν Χριστουγέννων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ